

МЕТАФІЗИКА: ПОЧАТОК У ПИТАННІ

Долгодуш А.І., студ. гр. Е-72

«З чого слід починати науку?» – це питання Гегель ставить на початку своєї «Науки логіки», причому під наукою мається на увазі філософія, у його розумінні – «абсолютна наука». Тільки у філософії Нового часу, коли запанував методично-систематичний підхід, у тому числі й у відношенні до побудови філософії, постає питання про правильний початок, з якого все наступне може обґрунтовуватись і розгортатись.

З чого і як, отже, слід починати? Це питання має бути поставлене уже на самому початку.

Ми повинні ставити питання про правильний підхід і подальший образ дії. Питання не можна уникнути. Питання про правильний початок, однак, саме дає відповідь: *початок* є питання, що попереджує всякий інший початок, саме ж воно нічим не попереджається. Питання є початок, який може обґрунтовувати і більше не ставити під питання сам себе, хіба що у подальшому питанні.

Більше того, питання є єдино можливим підходом, котрий сам повідомляє метод подальшого *просування*. Усякий інший підхід чреватий припущеннями: припущення предмету (даність, що підлягає опитуванню і тлумаченню), формальне чи методичне припущення (манера і спосіб далі опитувати, тлумачити і використовувати цей підхід). Але якщо питання є початок, то питання про початок перетворюється на питання про питання. Питання рефлектується самим собою, питаючи про свою сутність, можливість і умови. Тим самим воно методично обґрунтовує хід подальшого питання.

В конкретному *окремому питанні* (змістовному) можна засумніватися, чи правильно воно поставлене, чи осмислене, чи може підлягати відповіді; це все подальші питання. Тому вони не скасовують можливість і необхідність питання *взагалі*, а підтверджують його. Запитувати я можу і повинен у будь-якому випадку. Так виникає питання про те, що взагалі відбувається, коли я запитую. Тут йдеться не про мовну форму питального речення у його логіко-граматичній структурі, а про реальний акт питання. Під ним мається на увазі реальна подія: «actus» (дійсність) як «actio» (дія), чи дія як дійсність, тобто реальне виконання акта. Тома Аквінський називає це «*exercitium actus*» у смислі виконання чи здійснення акта.

Якщо питання про початок перетворюється на питання про питання, то вже немає того ж самого акта питання, але є наступний *рефлексивний* акт, який опитує питання як таке відносно його своєрідності і можливості. Дане питання більше не спрямовується на те, *чи можу я питати*, – це доведено у

здійсненні, питання тепер про те, як я можу питати, як взагалі можливе питання. [1]

Сутність мислення полягає в рефлексії, тобто в розрізненні мислячого і предмету мислення. Щоб рефлектувати, дух повинен на мить зупинитися в своєму просуванні, об'єднати те, що уявляється, в єдність і, таким чином, подібно до предмету, протиставитися самому собі. Побудовані таким чином єдності він порівнює потім одну з одною, і розділяє, і сполучає їх знов по своїй потребі. Суть мислення полягає у роз'єднанні свого власного цілого; у побудові цілого з визначених фрагментів своєї діяльності; і всі ці побудови взаємно об'єднуються як об'єкти, протиставляючись мислячому суб'єкту.

Мова починається безпосередньо і одночасно з першим актом рефлексії, коли людина з тьми пристрастей, де об'єкт поглинений суб'єктом, пробуджується до самосвідомості – тут і виникає слово, а також перше спонування до того, щоб раптом зупинитися, оглянутися і визначитися. У пошуках мови людина хоче знайти знак, за допомогою якого вона могла б посередництвом фрагментів своєї думки представити ціле як сукупність єдностей. [2]

У прагненні новітньої філософії до методичного обґрунтування питання про правильний початок ставиться знову і знову. Його вбачають у сумніві або в умовиводі, у мові, в діалозі, в історії, у деякому привілейованому феномені чи в деякій пограничній ситуації людського існування. Наявність виправданих аспектів у цих підходах незаперечна, і будь-який з них можливий, однак як першооснова жодний з них неприйнятний. Усякий такий підхід має передумову, оскільки є питанням: чи існує можливий і правильний початок. Якщо ми обираємо для початку саме питання, то винятково з цієї методичної основи: перед усяким іншим початком ми повинні запитувати про початок.

Якщо я питаю про щось, то я питаю, чи «є» воно і що воно «є». Ніщо з того, що взагалі якое є, не може уникнути питання; ніщо з того, про що питають і що знають, не знаходиться поза горизонтом питання, чи «є» воно і як воно «є». Це доводить, що дещо не тому виявляється тим, про що питають і що знають, що воно так чи інакше влаштовано, але єдино лиш тому, що воно «є», що воно є «*суще*» – дещо, чому властиво буття. Це поняття сушого з часів Аристотеля стало всеохоплюючим поняттям, і тому – основним поняттям метафізики. Я можу питати про щось лише настільки, наскільки воно «є»; я можу знати про щось лише постільки, постільки воно «є». [1]

Література:

1. Корет Э. Основы метафизики. – К.: Тандем, 1998. – 248 с.
2. Гумбольдт фон В. Избранные труды по языкознанию. – М.: 1984. – с. 301.
Наук. кер. – Кобяков О.М., доц. каф. філософії, к.т.н.